

quam scilicet non sivisti quiescere septimo quoque anno juxta praeceptum meum, et erit remissio illa in te; q. d. non erit spontanea, sed coacta: privaberis enim hereditate tua, et abduceris captius (1).

VERS. 6. — MYRICA, vel, *juniperus*. Qui privat gratia Dei, comparatur juniperu in deserto siti. Et non videbit, etc., id est, non fructu imbre ecclesi. In SICCIATIBUS, in ardoribus, id est, locis aridis. DESOLATA, deserta (2).

VERS. 8. — PROHIBITIONIS (5) vel, *privationis*, sub imbrum quam sequitur famas. (Vid. supra, 14, 1.)

VERS. 9. — SUPPLANTATIVUM, vel, *fallax*, id est, nihil est quod magis imponeat salutem quā cor. Dilectile quidem est dignoscere qui in Deo speret: at Deus quid sit in animo intueretur. PERVERSUM, praefructum, obstinatum.

VERS. 10. — SCRUTANS. (Vid. supra, 11, 20.)

VERS. 11. — PERDIX, etc. Perdix aliena ova surripit, et ea foveat; at avicularia redirent ad matres priores: ita qui pecuniam comparant nescio quā arte, eam tandem perdunt. (Id negat Bochartus de perdice et fatetur de rusticula, gallinaginis specie in oriente nota. Hieron., p. 2, l. 1, c. 12. Verterim potius: Perdix et fovea (vid. Buxtorf. in Lexico Chald., et Job, 39, 14) ova sua (qui enim aliena coacervet) et non parit, ἡδι est, sc̄p̄t ut nullus non sequatur, ovis a mare præterea fructis, juxta Aristotel. Hist. 8, 8, et Plin. 9, 10, velalii de causis quas legere est in Synopsis. ET NON IN JUDICIO. Hebreus, pro, *propter aequum*.

VERS. 12. — SIC LOCUS SANCTIFICATORIS nostra, sic locus sanctuarioris nostri, sub sedes ejus. Ut, inquit, solium Dei gloriosi fuit a primordio mundi conditi, in celo ipso; sic nunc in loco sanctuarioris nostri locum habet, nempe per ostensionem gloria sue. Aeci dicat: Cū Deus habitat in templo nostro ut in celo,

(1) MALEDUCTUS QUI CONFIDIT IN HOMINE. Videatur abrupta esse sententia: sed considerandum est que tunc fuit Judgeorum conditio, et quis diffluentes prophetas remittunt, et quam frigantur Iudeis et promissiones et mina, dum fiducientur Egyptiis, etc. Nec poterat propheta doctrinam suam alter confidere, nisi excuteret sui popularibus superbia et fiduciam, etc. Hoc ergo consilio coactus fuit propheta seipsum clamare: *Maledictus*, etc. Est tamen generalis doctrina: nam hodi quoque sumimus sententias universales, quas accommodare oportet in privatum usum. Alii: *Hacenus idiotariorum redargunt*; hic fiduciam tu hominibus. ET PONTI CARNEE, id est, hominem, quem carnem vocat per contemptum, ut Isa. 51, 3, iominem mortalem, omnibus casibus obnoxium: IACCHUM SCUM, id est, potentiam, vel protectorem: ut illo, quasi brachio, seducat, suscipiat, promovet; cubidi semper reliqua et spreta Deo. Taliis enim Deo est maximē injurias, negans eis providentiam, potentiam, bonitatem, sapientiam; quasi Deus vel nollet, vel non posset, vel non sciret, opifitari. (Synopsis.)

(2) ET ERIT DOMINUS. Et cuius fiducia Dominus est. (Maldonatus.)

(3) QUASI LIGNUM QUD TRANSPLANTATUR SUPER AQUAS. Justum hominem uni Deo credentem opponit homini, qui fiduciam omnem in homine collocat. Hie similis myricae est, in nitrosis Arabiz deseris, in tescuis nata; illa arbori opima, in solo exstimo et ad aquas sat. Eandem sententiam fert Psalmus 1, 3, et Pin-
darus in Odis. (Calmet.)

qui fit ergo ut quis audeat dicere illum aut non videre, aut non curare quia in mundo patruntur?

VERS. 13. — RECEDENTES A ME, יְמִתָּר et apostata mei, id est, qui defecerint a Deo quem colo. Legi protest, construct. pro absoluto, apostata, id est, qui recesserint a te, in terrā scribentur, et non in celo, id est, debentur nomina eorum de libro vite. (Vid. Ps. 69, 20.) Pii dicuntur esse scripti in celo, ut ejus futuri herodes; impii autem in terra (id est, leví pule, Grotius): quia perit eorum nomen (vel terra) accipe pro plebe terra, juxta 2 Reg. 25, 16. Clericus).

VERS. 14. — LAUS MEA TU ES (1), id est, in quo et de quo gloriari soleo.

VERS. 15. — VERBUM DOMINI (2) sub, quod predi-
cisti.

VERS. 16. — NON ELONGAVI MIEPSUM, וְלֹא נָדַד (ad verbum *negi festinavi*, vid. Jos. 10, 15, id est, non me festinanter subduxi a pastore, id est, non esse pastor, vid. 1 Sam., 15, 26, q.d.: quantum ad me, non recusavi munus propheticum. Sed nec complementum meum prophetiarum desideraverit ut verax deprehendenser. vel verte): non fui sollicitus (ad verbum *arcutus*) ut esset pastor post te: et diem durum non concupisi, ta

(1) SANA ME, DOMINE, non a peccato, ut S. Thom., sed a calamita, quā dicunt meas minus esse mendacia, ab opprobriis et insulis; ita Raban., Hugo, Theodor. et patet ex seq. Ad consequenter ab animi dolore, et consequenter ab omnibus corporis malis et annuis samea me. Sepe enim aggritudo et sanitas corporis pendent ab aggritudine et sanitate mentis.

ET SANABOR, q. d.: Nec *Egypti*, nece alii homines possunt me sanare aut salvare; tu solus potes. Si *hemorhoissem* nulli medici sanare potuerunt, sed solus Christus, Lucas 8, 45, ait S. Hier.

QUONIAM LAUS MEA TU ES. (3) Pro laus Septuag. vertunt, *gloriantio*, id est, objectum laudis et gloriantis. q.d.: Tu es, Domine, in quo et de quo gloriori soleo, esto rideant et subsannent me Iudei, quid scilicet sim minister et propheta veri Dei, quem ipsi idololatriae despiciunt; vide cap. 38.

PROFUNDUS Sanchez, q. d.: Si quid ab hominibus habuero, illud mihi neque firmamento esse existimabo, neque laudi; cum neque magnum sit, neque solidum et diuturnum esse possit: at quod abs te habuero, illud mihi gloriosum erit, meque verè laudabilem faciet, sed ubi laudabilis planè, erit sanitas, quam à te accepere, non ea quam ab homine.

Præclarè quoad mores S. Hieron. Eustochium instruens, epist. 22: *Illiad*, sit, *viliat* est *cantus*, *ne inanis gloria ordore capitis*. Quomodo, inquit Jesus, potestis credere quia gloriam ab inveni accipitis? Vide quale malum sit, quod habuero, non posse credere. Nos vero dicamus: *Quoniam gloriatio mea tu es*. Et: *Qui gloriatur, in Domino glorietur*. Et si auctus hominibus placuerit, Christi seruus non esset. Et: *Mila autem vobis gloriaris, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo*. Et illud: *In te laudabilior tota es: In Domino laudabitur anima mea*. Cum facti elemosynam, solus Deus videat, cum jejunias, testa sit facies tua. Vestis mea satis munda, nec sordida, et nulla diversitate notabilis; ne ad te obiam prætereuntum turba consistat, et digitu monstreris. (Corn. à Lap.)

(2) ECCE... DICUNT AD ME: UBI EST VERBUM DOMINI? VENIT. Superba Judgeorum oratio, Dei paticitas tamdu parcentis, minarumque prophetarum executionem non statim proferten, quodammodo insultantum. Similis huic arroganter apud Allos prophetas legitur. (Calmet.)

diessabati, Grotius.) sub, *extra urbem*. DIS SABBATI. Incrap Judeos quid sabbatum non servarent: qui enim sabbatum non servabant, praterquam quid legem violabant, videbantur indicari Deum conditorem esse coli et terra: cum tamen hujus contemplationis causa sabbatum in primis videatur institutum. Si quis hodiē diem dominicum celebrare recusat, videatur negare Christum resurrexisse, in cuius monumento constitutus est. (Vid. 2 Esd. 15, 48.) NEC INFERATIS, ad verbum *et inferatis*, sub, *onera*, id est, *et inferatis*. (Vid. Lament. 1, 21.) (1)

VERS. 18. — ET DULCIF. Doctor inter Hebreos exponit, secundā et recipit contritione, id est, multiplici. (Vid. Isai. 61, 7, et Ps. 5, 11.)

VERS. 19. — FILIORUM POPULI, id est, in quā frequenter versantur cives Jerusalēm, vel, sta in portā Jerusalēm frequentissimi, nimurum in eā ad quam præcipitū convenire salutē cives Jerusalēm juris causā. Sic describit portam regiam, primariam, et præcītū regiam. (2) vel, veci. (Scilicet magnificē, Grot.)

VERS. 21. — PROPTER ANIMAS VESTRAS, Hebr., in animabus vestris. Gallicē dicimus: *Gardez-vous bien sur votre vie de, etc.* ET NE PORTETIS, (id est: Neque ipsi merces inferte, neque ab aliis in urbem inferri sint;

(1) NON SIS TU MIHI FORMIDINI, id est, exitio: vel, sed tu Deus tantopere insisti in re levis momenti, quale erat uno die quiesceret? Resp. 1^o Quia hinc degitū crassa populi impietas, quid in re tam facilē Deum contemneret, et jugum Dei palam exertenter. 2^o Non dicimus sabbatum esse levem ceremoniam, si illud astemus a fine, nempe, ut hoc esset illis symbolum sanctificationis, etc. (Calvinus.)

(2) AUDITE REGES, etc. Incepit a rege, qui hanc lūcentiam reprimeret debet, præserit in re tam fācili et aperta. (Calvinus.)

CAPITULUM XVIII.

4. Verbum quod factum est ad Jeremiam à Domino, dicens:

2. Surge, et descend in domum #guli, et ibi audies verba mea.

3. Et descend in domum figuli, et ecce ipse faciat opus super rotam.

4. Et dissipatum est vas, quod ipse facielat ē luto manibus suis: conversusque fecit illud vas alterum, sic placuerit in oculis ejus ut faceret.

5. Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

6. Numquid sicut filius iste, non potero volis facere, domus Israel? sit Dominus: ecce sicut iustum in manu figilli, sic vos in manu mea, dominus Israel.

7. Repente loquar adversum gentem et adversum regnum, ut eradicem, et destruem, et disperdam il-lud.

8. Si penitentiam eggerit gens illa a malo suo, quod locutus sum adversus eam: agam et ego penitentiam super malo quod cogitavi ut facerem ei.

9. Et subito loquar de gente et de regno, ut adficiem et plantem illud.

10. Si fecerit malum in oculis meis, ut non audiat vocem meam: penitentiam agam super hono quod locutus sum ut facerem ei.

11. Nunc ergo dico viro Iuda, et habitatoribus Jerusalēm, dicens: Hæc dicit Dominus: Ecce ego fingi contra vos malum, et cogito contra vos cogitationem;

CHAPITRE XVIII.

1. Le Seigneur parla à Jérémie, disant :

2. Allez, et descendez dans la maison d'un potier; et là vous entendrez ce que j'ai à vous dire.

3. Et j'allai dans la maison d'un potier; et je trouvai qui travaillait sur sa roue.

4. En même temps le vase qu'il faisait de terre d'argile avec ses mains se rompit; et aussitôt il en fit un autre vase, de la manière qu'il lui plut.

5. Le Seigneur me dit ensuite :

6. Maison d'Israël, dit le Seigneur, ne pourrais-je donc pas faire de vous ce que le potier fait de son argile? car, comme l'argile est dans la main du potier, ainsi vous êtes dans ma main, maison d'Israël.

7. Quand j'aurai prononcé l'arrêt contre un peuple ou contre un royaume, pour le perdre et pour le détruire jusqu'à la racine;

8. Si cette nation fait pénitence des maux pour lesquels je l'avais menacée, je me répentirai aussi moi-même du mal que j'avais résolu de lui faire.

9. Quand je me serai déclaré en faveur d'une nation ou d'un royaume, pour l'établir ou pour l'affermir;

10. Si ce royaume ou cette nation péche devant mes yeux, et qu'elle n'écoute point ma voix, je me répentirai aussi du bien que j'avais résolu de lui faire.

11. Dites donc maintenant aux habitants de Juda et de Jérusalem : Voici ce que dit le Seigneur : Je vous prépare plusieurs maux, je forme contre vous des pensées. Que chacun quitte sa mauvaise vie; fa-

revertatur unusquisque à via sua malâ, et dirigit viae vestras et studia vestra.

12. Qui dixerunt: Desperavimus: post cogitationes enim nostras ibimus, et unusquisque pravitatem cordis sui mali faciemus.

13. Ideo haec dicit Dominus: Interrogate gentes: Quis audivit talia horribilia que fecit nimis virgo Israhel?

14. Numquid deficit de petrâ agri nix Liban? aut evelli possunt aquæ erumpentes frigide, et defluentes?

15. Quia oblitus est mei populus meus, frusta libantes, et impingentes in viis suis, in semitis seculi ut ambulant per eas in itinere non trito:

16. Ut fieret terra eorum in desolationem, et in sibilum sempiternum: omnis qui praterierit per eam, obstupescet, et moyabit caput suum.

17. Sicut ventus urens disperserat eos eorum initio: dorsum, et non faciem ostendam eis in die perditonis eorum.

18. Et dixerunt: Venite, et cogitemus contra Jeremiam cogitationes: non enim peribit lex à sacerdoti, neque consilium à sapiente, nec sermo à propheta: venite, et percussum eum lingua, et non attendamus ad universos sermones ejus.

19. Attende, Domine, ad me, et audi vocem adversariorum meorum.

20. Numquid redditur pro bono malum, quia foveant animas meas? Recordare quod steterim in conspectu tuo, ut loquerer pro eis bonum, et avertirerem indignationem tuam ab eis.

21. Propterea da filios eorum in famem, et deduc eos in manus gladii: fiant uxores eorum absque liberis, et viduae: et viri eorum interficiantur morte: juvenes eorum confundantur gladio propter eum.

22. Audiat clamor de domibus eorum. Adducem super eos latronem repetit, qui foderunt foveam ut cuperent me, et laqueos absconderunt pedibus meis.

23. Tu autem, Domine, scis omne consilium eorum adversum me in mortem: ne propitioris iniquitatem eorum, et peccatum eorum à facie tuâ non delectar: fiant corruentes in conspectu tuo, in tempore furoris tui abutere eis,

TRANSLATI EX HEBRÆO.

1. Verbum, quod fuit ad Iermeiah à Domino, ut dicaret: — 2. Surge, et descende in domum figuli, et ibi, audire faciam te verba mea. — 3. Et descendisti in domum figuli, et ecce faciebat opus super rotam. — 4. Et dissipatum est vas, quod ipse faciebat ex luto in manu figuli: et conversus est et fecit illud vas alterum, quemadmodum rectum visum est in oculis figuli ut faceret. — 5. Et fuit verbum Domini ad me, dicendo: — 6. Numquid sicut figulus iste, non potero facere vobis, dominus Israel, aut Dominus? Ecce si ut lutum in manu figuli, sic estis in manu mea, dominus Israel. — 7. Repente loquar adversus gentem, et adversus regnum, ut evellam, et confringam, et perdam. — 8. Et convertetur gens ipsa à malo suo, ¹ contra quod locutus sum: et ponitebile me super malo, quod cogitavi facere ei. — 9. Et repente loquar adversus gentem et adversus regnum, ut adficiem et plantem. — 10. Et faciet malum in oculis meis, ut non audiatur vocem meam: et ponitebile me super bono, quod dixi et beneficerem ei. — 11. Et nunc dñe queso viro Ichudah, et habitatoribus Ierusalem, dicendo: Si dixit Dominus: Ego fingo contra vos malum, et cogito contra vos cogitationem: revertimini non unusquisque à via sua malâ, et bonus facite vias vestras et opera vestra. — 12. Et dixerunt: Desperatus est: sed post cogitationes nostras ibimus, et unusquisque cogitationem cordis sui mal faciemus. — 13. Ideo sic dixit Dominus: Interrogate nunc gentes: Quis audivit similia rem fedam fecit nimis virgo

tes que vos soient droites et vos œuvres justes;

12. Mais ils n'ont répondu: Nous avons perdu toute espérance; nous nous abandonnerons à nos pensées, et chacun de nous suivra la dépravation de son cœur.

13. Voici donc ce que dit le Seigneur: Interrogez les nations; qui a jamais oui parler d'excès aussi horribles que sont ceux qu'a commis la vierge d'Israël?

14. La neige du Liban peut-elle cesser jamais de couvrir la pointe des rochers? peut-on faire tarir une source dont les eaux vives et fraîches coulent sur la terre?

15. Mais mon peuple n'a pas oublié, en faisant de vains sacrifices, en se heurtant lui-même dans ses propres voies et dans les sentiers du siècle, et y marchant par un chemin qui n'était point battu.

16. Pour attirer la désolation sur leur terre, et pour l'exposer à un opprobre éternel. Quiconque y passera sera dans l'éclatement, et témoignera sa surprise par le mouvement de la tête.

17. Je serai comme un vent brûlant, qui les dispersera devant leurs ennemis; je leur tournerai les dos, et non le visage, au jour de leur affliction.

18. Et ils ont dit: Venez, formons des dessins contre Jérémie. Car nous ne laisserons pas de trouver, sans lui, des prêtres que nous instruiront de la loi, des sages qui nous fassent part de leurs conseils, et des prophètes qui nous annoncent la parole du Seigneur. Venez donc, et peregrinez avec les traits de nos langues, et n'ayons aucun égard à tous ses discours.

19. Seigneur, jetez les yeux sur moi, et faites attention aux paroles de mes adversaires.

20. Est-il ainsi qu'on rend le mal pour le bien, et que ces personnes créent une fosse pour m'y faire tomber? Souvenez-vous que je me suis présenté devant vous pour vous prier de leur faire grâce et pour détourner votre indignation de dessus eux.

21. C'est pourquoi abandonnez leurs enfants à la famine, et faites-les passer par le fil de l'épée; que leurs femmes perdent leurs enfants, et qu'ils deviennent veufs; que leurs mariés soient mis à mort; que ceux qui sont jeunes parmi eux soient percés de coups dans le combat;

22. Et que leurs maisons retiennent de cris et de plaintes; car vous ferez fondre tout d'un coup sur eux le brigand, parce qu'ils ont creusé une fosse pour m'y faire tomber et qu'ils ont caché des filets sous mes pieds.

23. Vous donc, Seigneur, qui connaissez tous les dessins de mort qu'ils ont formés contre moi, ne leur pardonnerez point leur iniéquité, et que leur peccatum ne s'efface jamais devant vos yeux; qu'ils tombent tout d'un coup en votre présence; et traitez-les selon votre sévérité, au temps de votre fureur.

Israel? — 14. Numquid reliquit homo extinctum de petrâ agri nivem Lebanon? num reliquerunt aquæ venientes à loco alieno frigide, defluentes? — 15. Quia oblitus est mei populus meus, frustra adolebant, et impingere fecerunt eos falsi prophætæ in viis eorum, ut reliquerunt semitas longi temporis, ut ambolent per semitas via non calcatae? — 16. Et ponant terram eorum in admirationem, sibilisque longi temporis: omnis qui transierit juxta eam admirabitur, et movebit caput suum. — 17. Sicut ventus orientalis disperserat eos coram inimico: cervicem, et non faciem ostendam eis in die perditonis eorum. — 18. Et dixerunt: Venite, et cogitemus contra Iermeiah madas cogitationes: non enim peribit lex à sacerdote, et consilium à sapiente, et verbum à propheta: venite, et percuteamus eum lingua, et ne attendamus ad universa verba ejus. — 19. Attende, Domine, ad me, et audi vocem litigantium mecum. — 20. Numquid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam animas meas? Recordare quod steterim in conspectu tuo, ut loquerer pro eis bonum, ut avertarem iram tuam ab eis. — 21. Proprietate filiorum eorum in famem, et flueret fac eos per manus gladii: et sint uxores eorum orbatæ, et viduae: et viri eorum sint occisi morte: juvenes eorum percussi gladio in pælio. — 22. Auditur clamor de domibus eorum: adduces enim super eos exercitum repente: quia foderunt foveam ut caperent me, et laqueos abscondentur pedibus meis. — 23. Tu autem, Domine, nōs omni consilium eorum adversum me in mortem: ne expices iniuriam eorum, et peccatum eorum à facie tua non deleas: et sint impinges in conspectu tuo, in tempore furoris tui fac cum eis.

COMMENTARIUM.

VERS. (1) 4. — CONVERSUS EST ET FECIT. (Id est iterum elaboravit. Vid. Ps. 71, 20.)

VERS. 6. — SICUT EST (2), etc., ut scilicet faciat ex

(1) DESCENDE IN DOMUM FIGULI. Descende, ex templo scilicet: nam sub templum erant figuriles. (Grotius.)

(2) ECCE, SICUT LUTUM IN MANU FIGULI, SIC VOS IN MANU MEA, q. d.: Sicut vas lateum est in manu figuli, ut illud frangat, et ex eo faciat aliud vas, vel prius renovet: sic et ego vos, ô Judge, à me destinos excidio, si poniteris, reformabo, mutabo sententiam, et calamitatem vestram in felicitatem convertam: ut ex vas continuelia, id est, ingloria et infelicitas, fatis vasa in honorem, id est, honorifica et felicia: ita Theodor. Paulus aliter explicat Hugo, q. d.: Sicut figulus vas fractum renovat; ita ego vos à captivitate, quasi fractos reducam, et renovabo rempublicam vestram, si resipiscere. Deus enim mutabilis sententiam, si quis mitet mentem.

Nota. Hac comparatio non per omnia est similis: nam lutum non habet mentem, nec liberum arbitrium, ut habet homo: ac proinde non in lutu, sed in hominis manu est virtus et vitium; salus et damnatio eius, ita tamen, ut virtutis et salutis ejus magis causa sit Deus per gratiam suam, quam homo. Similitudo ergo est tantum in eo quod dixi. Non enim agitur hic de animo, sed de corpore; scilicet de captivitate et libertate, de rebus adversis et prosperis, de morte et vita, q. d.: Ego solus possum vos de captivitate liberare, et in captivitatem tradere: ego possum mortificare, et vivificare; dedicare ad inferos, et reducere, I Reg. 2, 6.

Tropolog. 4th lutum est hominum, quia ex illo est factum, ut cum timore et humilitate heo se subdat; in cuius manu est status noster, vita, gressus, virtus, salus, et omne honum nostrum, ut ab ea peccatum, illicet se restituat, cuius manu et potestatem effugere non potest.

2nd Sicut lutum tantum est lutum, sed ex manu figuli hanc vel illam formam sorbitur; ita homo ex se impotens est, informis, et rufus instar materiae prime; sed a Deo habet quod sit dives, nobilis, sapiens, felix, gratiosus: et Deus dividit haec sua dona cuncte, prout vult. Eccl. 2, 10; Roman. 9, 21. Vide ibi dicta.

3rd Quisque sùa sorte contentus esse debet: sicut enim lutum non potest dicere figulo: Cur me fecisti sic? sic nec nos Deo: Cur nos fecisti pauperes, ignotiles, rudes; illos vero dñates, nobilis, ingeniosos, etc? Denique perfecti et Beati sunt, qui se totos Deo resignant, et ab eo instar Iuli se fecerit, regi, lugi et religi simunt.

Anagog. hoc symbolo significatur mors et resurre-

co quod velit (1).

VERS. 9. — REPENTAT, etc., (statim ac locutus fuero de gente... et fecerit malum, etc.).

VERS. 10. — UT NON AUDIAS, etc., vel, non obediendo vocis meae.

VERS. 11. — FINGO. Alludit ad figurulum. BONAS FACITE, vel, emendate vestram vivendi rationem.

VERS. 12. — DESPERATUM EST: Desperatione affectum est, sub. cor nostrum; fastidio et contemptu affectum est cor nostrum. Verbum Hebraicum complectit fastidium, contemptum et negligenciam. Galilee, nonchalance et mepis. Animus noster abject spem in Deum. Vide Isamat 57, 10 et supra 2, 25.

VERS. 14. — ALIENO (id est, aqua deducta canalius, q. d., optimæ aquæ; non deducuntur enim nisi tales. Et si vertas exundantes, ut Clericus post Hieronymum, idem valbit. Sensus est: Nemo in calidis regionibus abject aquas optimas, sive canalibus deductas, ut medo, sive naturales (id significat nix Libani de rupe manans) sive per montium rimas perciliata, ut exponit Vatablus. Nimram è rimis ac valibus Libani, fluviis qd mare pulchri gelidissimum decurrunt, cum recens nix dissoluta, fluxus currentium aruarum, crystalli instar, officiat; inquit Joan. Phocas, in itinerario ab Antiochia Jerosolymam usque, ab Altatio editio, § 4), vel ut alii: Numquid deserit aliquis aquam manantem de petrâ agri, id est, sibi proximam, ut scilicet alio ac longius se conferat, ut bilat nixem

cito, ait S. Hilarius, in psalm. 2, 9. Deus enim quasi fitio vas corporis nostri in morte collapsum et diffractum, in resurrectione religit. Sit et Cyprian, vel potius Rufinus in expositione Symboli, hoc accipit de resuscitatione Christi mortui. (Corin. à Lap.)

(1) SI PONITERANT ESSERIT GENES ILLA... AGAM ET EG PONENTERIAM, etc. Liberum hominis voluntas decretis dei minimi cogitur, et liberum illius arbitrium his minimis vitatur; si enim, ponenteriam ampliexi, convertamur, illius minas avertire, atque ab ipsius manu fulmina removere possumus. Absit vero credamus, converti ad Deum hominem posse, illius gratia penitus destinatum: Nec statim eis hominis quod eveniet, sed ejus gratia quoniam largitus est. Ita enim libertas arbitrii reverenda est ut in omnibus excellat gratia largioris, inquit S. Hieronymus. (Calmet.)

Liban, sive aquam provenientem à nive montis Libani (nondum scilicet percolatam?), q. d., non. Nam it eset dementissimus, qui cùm fontem habeat operum apud se, alio se conferret ad aquas fedas et foecidas querendas in suis usus.

VERS. 15.—*Quia*. (Et tamen, etc.) *LONGITEMPORIS* (1), ad verbum, *seculi*, hoc est antiquas, sive majorum suorum fidelium et piorum, ut relicta viâ regia, irent per vias iusta et non tritias.

VERS. 16.—*PONANT*, vel *redderent*. In *ADMIRATIONEM*, stuporem vel in *desolationem*. Vide eadem infra 25, 9. *SIMILOQUE* (2), etc. Ad verbum, *sibilos seculi*, id est, duratores per longum tempus. (Vid. Job. 27, 23, et Lament. 2, 15.)

VERS. 17.—*SICUT VENTUS ORIENTALIS*. De oriental vento astivali, qui proximus est septentrionem intelligi. Ut ventus orientalis vehementissimus in Iudea disperegere solet nubes, ita dispergam et dissipabo Iudeos, instantie hoste Chaldeos. *Vento* Deus comparatur; *populus*, *nubibus*. (Vid. Ps. 48, 8.) *CERVICEM*, etc., ad verbum *cervice*, et non facie aspicimus eos in die calamitatis eorum; hoc est, obvertant illis dorsum, et non faciem, q. d., non liberabo eos. (Vid. Ps. 10, 1, et 55, 2.)

VERS. 18.—*NON ENIM PERIBIT*, id est: Ut sacerdotio-

(1) *IMPINGENTES IN VIIS SUIS, IN SEMITIS SECOLI*, id est, que sunt vias antiquas: quasi dicat, aberrantes à viis antiquis patrum suorum, et incidentes per vias novas, que nondum trita sunt. *Qui refringunt iter rectum, et ambulant per vias tenebrosas*. Prov. 2, 15. Hebrei activè legunt et impingere eos faciunt (sub falsi prophete) ut ambularent per eas (vias) per semitas, sicut Sepiuag. redidierunt. (Maldonatus.)

(2) *Habebit ut fieret ad PONENDUM TERRAM EORUM IN SIBILIS LONGI TEMPORIS*. Solent qui mirantur edere sibilibus. *Sibili* apud omnes gentes significat continentis, 4 Reg., 9, 8. Sc. *populus me sibilat*.... *Parastitoria fistula* apud Ciceronem. Porro, hic non erat scopus eorum, sed eventus, etc., q. d.: His erit exitus illarum pravarum actionum. *Movere caput*. Signum, vel stupor, vel ludibrii, vel detestacionis: vel contemptus, ut 2 Reg., 19, 21; Matth. 27, 59. (Synopsis.)

CAPUT XIX.

1. *Hæc dicit Dominus*: *Vade, et accipe lagunculam* figuli testaceum, à senioribus populi, et à senioribus sa- cerdotum:

2. Et egredere ad vallem filii Ennom, que est juxta introitum porta fictili: et predicabis ibi verba que ego loquar ad te.

3. Et dices: *Audite verbum Domini*, reges Juda, et habitores Jerusalem: *hæc dicit Dominus exercitum, Deus Israel*: Ecce ego inducam afflictione super locum istum, ita ut omnis qui audierit illum, timiant aures ejus:

4. Et quod dereliquerunt me, et alienum fecerint locum istum: et libaverunt in eo diis alienis, quos nescierunt ipsi, et patres eorum, et reges Juda: et repleverunt locum istum sanguine innocentum.

5. Et aedificaverunt excelsa Baalim, ad combrumdos filios suis igni in holocaustum Baalim: que non precepit, nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meum.

tibus de lege est sermo et sapientes de arduis loquuntur; si propheta nunquam desinunt predicere res futuras, casque sinistras et aceras nomine Domini, dicentes: *Hæc dicit Dominus*. Vel, non erit magna iactura si hic Jeremias perierit: nam habemus sacerdotes, sapientes et prophetas alios plures. Deus alium prophetam mittet, neque deerrit propterea prophetam. *PERCUTERE linguis*, est aliquem accusare: aut per calumniam aliquius nomen deferre. Ad UNIVERSA VERBA ejus, ad ullum sermonem ejus.

VERS. 19.—*LITIGANTUM MECUM*, adversariorum meorum;

VERS. 20.—*REDDITUR*, vol., *reddi debet*. Foderunt FOVEAM, etc. *Fodere foveam*, est necem struere, vita insidiari. Metaphora à venatoribus qui scribilibus feras capiunt. (Vid. Ps. 94, 15.) *BONUM*, etc., id est, quod modo te oraverim ut illis peccata remitteres.

VERS. 21.—*FLUERE FAC*, etc., *eflunde eos*, id est, gladio effundere sanguinem eorum. *OCCIDI MORTE*, id est, perire peste. (Imprecations, vid. Ps. 5, 11.)

VERS. 23.—*NE EXPES*, vel, *ne condones illis*. A FACIE TUA NE DELEAS, id est, semper esto hujus sceleris memor, ut tandem illud punias. *IMPINGENTES*, *מִלְחָמָה* (*offensi*, id est, dejecti in offendiculum). *FAC CUM EIS* (1), vel *fac in illis*, sub, *quod soles iratus facere*, q. d., perde eos.

(1) *IMPINGENTES IN VIIS SUIS, IN SEMITIS SECOLI*, id est, que sunt vias antiquas: quasi dicat, aberrantes à viis antiquis patrum suorum, et incidentes per vias novas, que nondum trita sunt. *Qui refringunt iter rectum, et ambulant per vias tenebrosas*. Prov. 2, 15. Hebrei activè legunt et impingere eos faciunt (sub falsi prophete) ut ambularent per eas (vias) per semitas, sicut Sepiuag. redidierunt. (Maldonatus.)

(2) *Habebit ut fieret ad PONENDUM TERRAM EORUM IN SIBILIS LONGI TEMPORIS*. Solent qui mirantur edere sibilibus. *Sibili* apud omnes gentes significat continentis, 4 Reg., 9, 8. Sc. *populus me sibilat*.... *Parastitoria fistula* apud Ciceronem. Porro, hic non erat scopus eorum, sed eventus, etc., q. d.: His erit exitus illarum pravarum actionum. *Movere caput*. Signum, vel stupor, vel ludibrii, vel detestacionis: vel contemptus, ut 2 Reg., 19, 21; Matth. 27, 59. (Synopsis.)

CHAPITRE XIX.

1. Voici ce que dit le Seigneur : Allez, et prenez un vase de terre fait par un potier; et emmenez avec vous des plus anciens d'entre le peuple et des plus anciens d'entre les prêtres;

2. Et allez à la vallée du fils d'Ennom, qui est devant la porte d'argile, et vous leur annoncerez les paroles que je vous dirai.

3. Vous leur direz : Ecoutez la parole du Seigneur, rois de Juda et habitants de Jérusalem : voici ce que dit le Seigneur des armées, le Dieu d'Israël : Je ferai tomber cette ville en une si grande affliction que qui conque en entendra parler en sera frappé comme d'un coup de tonnerre;

4. Parce qu'ils m'ont abandonné, et qu'ils ont rendu ce lieu profane en y sacrifiant à des dieux étrangers, qui leur étaient inconnus, comme ils l'avaient été à leurs pères et aux rois de Juda, et qu'ils ont rempli ce lieu du sang des innocents;

5. Et qu'ils ont bâti un temple à Baal, pour brûler leurs enfants dans le feu, et pour les offrir à Baal en holocauste : ce que je ne leur ai point ordonné, ce dont je ne leur ai point parlé, et ce qui ne m'est jamais venu dans l'esprit.

6. Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus, et non vocabitur amplius locus iste Topheth, et vallis filii Ennom, sed vallis occisionis.

7. Et dissipabo consilium Iuda et Jerusalem in loco isto: et subvertam eos gladio in suspectu inimicorum suorum, et in manu querentium animas eorum: et dabo cadavera eorum, escam volatilibus coeli et bestiis terra.

8. Et ponam civitatem hanc in stuporem, et in silentium: omnis qui præterierit per eam, obstupescet, et sibilabit super universa plaga ejus.

9. Et cibabo eos carnibus filiorum suorum, et carnis filiorum surarum: et unusquisque carnem amici sui comedet in obsidione, et in angustia, quā concludent eos inimici eorum, et qui queruntur animas eorum.

10. Et conteres lagunculam in oculis virorum qui ibunt cum te.

11. Et dices ad eos : Hæc dicit Dominus exercitum: Sic conteram populum istum, et civitatem istam, sicut conterit vas figuril, quod non potest ultra: et in Topheth sepelientur, eò quod non sit alius locus ad sepelendum.

12. Sic faciam loco huic, ait Dominus, et habitato-ribus ejus: et ponam civitatem istam sicut Topheth.

13. Et erunt domus Jerusalem, et domus regum Iuda, sicut locus Topheth, immunda: omnes domus, in quarum domitis sacrificaverunt omni militiæ coeli, libaverunt libamina diis alienis.

14. Venit autem Jeremias de Topheth, quod misera- eum dominus ad prophetandum, et stetit in atrio domus Bonini et dixit ad omnem populum :

15. Hæc dicit Dominus, exercitum Deus Israel : Ecce ego inducam super civitatem hanc, et super omnes urbes ejus, universa mala quæ locutus sum ad versum eam : quoniam induraverunt cervicem suam, ut non audirent sermones meos.

TRANSLATIO EX HEBRAE.

1. Si dixit Dominus : *Vade, et eme oenophorum* filigui testaceum et *duc tecum* de senioribus populi, et de senioribus sacerdotum: — 2. Et egredere ad *vallum filii* Hinnom, per ostium portæ fictili: et predica ibi verba *hæc*, quo loquar ad te. — 3. Et dicit: *Audite verbum Domini reges Iehudah, et habitatores Ierusalem*: sic dixit Dominus exercitum Deus Israel : Ecce adduco malum super locum istum, quod omnis, qui audierit, timient aures ejus: — 4. Et quod dereliquerunt me, et alienum fecerint locum istum: et libaverunt in eo diis alienis, quos non noverunt ipsi, et patres eorum, et reges Iehudah: et repleverunt locum istum sanguine innocentum. — 5. Et aedificaverunt excelsa Baalim, ad combumdos filios suis igni in holocaustum Baalim: que non precepit, nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meum. — 6. Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus: et non vocabitur amplius locus iste Topheth, et vallis filii Ennom, sed vallis occisionis. — 7. Et dissipabo consilium Iehudah et Ierusalem in loco isto: et facere cadavera eorum gladio coram inimicis suis, et in manu querentium animas eorum: et dabo cadavera eorum in escam volatilibus coeli, et bestiis terra. — 8. Et ponam civitatem hanc in stuporem, et sibilum: omnis qui transierit per eam, obstupescet, et sibilabit super universis plagi ejus. — 9. Et comedere faciam eos carnibus filiorum surarum, et carnibus filiorum suorum: et unusquisque carnem amici sui comedet in obsidione et in angustia quā concludent eos inimici eorum, et qui queruntur animas eorum. — 10. Et conteres oenophorum in oculis virorum, qui emerint te, et te in Topheth sepelientur, eo quod non erit locus ad sepelendum. — 11. Sic faciam loco huic, ait Dominus, et habitato-ribus ejus: et ponam civitatem hanc sicut Topheth. — 12. Sic faciam loco huic, ait Dominus, et habitato-ribus ejus: et ponam civitatem hanc sicut Topheth. — 13. Et erunt domus Jerusalem, et domus regum Iehudah, sicut locus Topheth, immunda: omnes domos, in quarum tecis adoleverunt omni militiæ coeli, et libaverunt libamina diis alienis. — 14. Venit

aetem Irmieahu de Topheth, quod miserat eum Dominus ut vaticinaretur, et stetit in atrio domus Domini, et dixit ad omnem populum: — 15. Sic dixit Dominus exercitum Deus Israël: Ecce adducere super civitatem istam, et super omnes urbes ejus omne malum, quod locutus sum contra eam: quoniam indueraverunt cervicem suam ut non audirent verba mea.

COMMENTARIUM.

VERS. 1.—Duc tecum, aui, voca quosdam, etc. (1).

VERS. 2.—Fictilis; (quod probatur Grotio. Dicitur orientalis 2 Esd. 5, 23. Unde Vatablus vertit:) ad ostium portae orientalis plaga, id est, non procul à portâ orientali Jerusalēm. (Solaris vertit Clericus.) PRÉDICAT, vel, clara voce prouinuita.

VERS. 3.—TENNENT (2). (Vid. 1 Sam. 5, 11.)

VERS. 4.—ET ALIENAVERUNT, id est, profanavunt (alienos ibi deos colendo). Quid NON NOVERUNT, id est, quorum vires et opena nunquam seruerunt. INNOCENTIUS, sub: prophetarum.

VERS. 5.—AD COMBURENDUM (3). (Vid. sup. 7, 31, 32.) NUG ASCENDIT, etc. id est, sed ne cogitari quidem tali quippana.

(1) HEC DICIT DOMINUS, dixi. Narrat enim sibi à Deo imperata.

LAGUNCEULAM FIGUL, lagenam fictilem, qua quām fācile frangitur, tam facile Deus fracturus erat populum Iudaicum. Lagen (לְגָנֵן) nomen apud Hebreos habet et ἀρχαράζεις (ex nomine fictione), qua sonu quoedit sic non male exprimitur.

A SENIORIBUS POPULI, ET A SENIORIBUS SACERDOTUM. Quis erudit filii emi potuisse à tot viris summib⁹? Est omnino (defectus), aut (complexus) potius: nam ἔτη (summi) etiam huius, quanquam minus proprie, potest refiri; quid bonū visum et à Chaldeis, et à Greco, si conditiones posteriores sequuntur (et adducas a senioribus populi et sacerdotibus), supple aliquos Eos tibi assume testes, nec ex magno Syedio, quod partim ex sacerdotibus, partim ex aliarum tribuum hominibus constabat, ne quis postea excusationem haberet de ignorantia: nam illi septuaginta totum populum representabant. (Grotius.)

(2) ACUTE REGES BALKI, id est, vel, 4^e rex et Augu-ta; vide 1 Cor. 15, 18; vel 2^e gubernatores; rex et consulari. TINANT AURES EJUS, id est, vehementer expavescer, adeo ut in deliquio animi incidat, unde aures timent. Loculus Eusebius est, 1 Sam., 5, 11; 2. Reg. 21, 12. Sensus est: Aures omnia hoc nuntio, quasi tonitu, percellentur, ubi est aliquis impetuoso fragor, aures nobis obstipescunt et hebetes flunt; similius timent. Tremant, vel obstipescant. Mar. auribus reddunt attonitos. Excellens sensibile ledit scutum. Ut fulgor solis hebeat aciem oculorum; sic vehementer sonus moveat timorem aurium. (Synopsis.)

(3) ET ADIPICERUNT EXCELSA BALMI, AD COMBURENDOS FILIOS SUE IGN, IN HOLOCASTUM BALMI, que s' NON PRECER, NEC LOCUTUS SIM, SEC, etc. In eo quod dicitur (que non precepit, etc.) notandum est figura que Græci dicunt, μετέπειτα, id est, extenuata loquendi forma; quando videlicet minus dicitur, et plus intellegitur: Sensus enim est: Quae non precepit, nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meum, id est, que precepisti meis, et verbis meis, immo et cogitationi cordis mei prorsus contraria sunt. Non enim non preceperebat tantum; quia etiam expressè proliberat Dominus in lege, et Prophetis, ne calenter Deus alienus, neve ihi offere t sacrificia; et maximò ne filios aut filias immolarent. Similis sententia est in his verbis Psal. 56: Cor contritum et humiliatum Deus non despici, q. d., immo tamquam rem graffissimam et acceptissimam suscipies. Et ilid 1 Corinth. 11: Laudate vos, in hoc non tendo, id est, vehementer improbo. Item in his verbis Sapientis, Eccl. 7: Assiduitas mendacii non

VERS. 6.—OCCISIONIS (1), vel, stragis; nam interficiuntur à Chaldeis plurimi Iudei in hac valle: unde nomen suum mutatura est.

VERS. 7.—DISSIPABO, vel irritum faciam.

VERS. 8.—STUPOREM ET SIBILUM; vel, soliditudinem. (Vid. sup. 18, 16.)

VERS. 9.—IN OBSIDIONE, vel, ob longam obsidionem et afflictionem.

VERS. 11.—CONTERAM (2), frangam. CURAMI (me-

est bona, id est, valde mala. Notandum quoque istud, propter hereticos nostri temporis, qui ex hujusmodi scripturis (que non precepit, que non locutus sum) docere volunt, nihil esse faciendum in Dei cultu, aut in religione credendum, quod non sit discere positum in Scriptura sacra, per hoc ostendentes suam impunitam circa phrases, et figura, seu modos loquendi Scriptura sacrae. (Esius.)

(1) NON VOCABITIS AMPLIUS LOCUS ISTE TOPETH, etc., sed vallis occisionis, quia ibi Judei à Chaldeis occidentur; ut dicit x. 7, 32. Alludit hic Topheth ad rad. ῥαφ, id est, pulcher, amarus fuit, q. d.: Hec vallis non vocabitur, uti ante, Topheth, id est amarus; vel etiam τοφη, id est typanum et choream; sed vallis occisionis, cum quia ubi multi occidentur: tum occisionis, id est, occisorum, sive cadaverum plurimorum, quia eo quasi ad communem Iudeorum sepulture locum innumeraria afferuntur. Commune enim Iudeorum sepulcrum erat in valle Cedron, in ea parte quae Gehenna seu Topheth appellatur, ut patet 4 Reg. 27, 6. Indeque huc vallis dicta est cadaverum, cenis, calvaria, et regio mortis, ut patet Jerem. 51, v. 40. Judei enim ne naturaliter festeri cadaverum, et ne legaliter eorumdem contactu contaminarentur; ea efficerent in sepulcre extra urbem positā, ut dicit Levit. 19. Eadem de causa etiam annum nonnullae urbes sepulcrum extra urbem constituerunt, uti Norimberga et in aliis pluribus Germanie uribus ipse consipi.

DISSIPABO (ONSILIUM IUDA ET JERUSALEM IN LOCO ISTRO, quod intereat de rebelling Nabuchodonosori eorum deo Moloch, parvulos plures et concrimento, at S. Thom.)

Secondo etiudius, Hugo, q. d.: In loco isto, id est, in Topheth, ubi peccaverunt Judei, copiosam eorum stragam faciam, ut Nabuchodonosor, quā strage et terrore dissipabo omnia Iudeorum consilia, ut ne sciat quā se vertant, quod consilium capiant, et se contra eum inveniant: putabunt enim se ēo loco auxiliū a suo idolo habituros, et eodem loco occidentur. Pro dissipabo hebreicē est braco, id est, evacuabo, ubi est elegans paronomasia in'ēr bacū, id est, evanescere, et bacū, id est, lagom, hujus evanescitionis et dissipatiois symbolum et indicem vers. 1, quasi dicit: Dissipabo et evacuabo eos, sicut dissipavi et evanescavi legumculum, confingendo eam. (Corn. à Lap.)

(2) ET IN TOPETH. Erat locus ejus nominis in valle filii Hennom sive Hinnom, de quo in hunc modum Hieronymus in Comment. Jer. 8: Topheth, quod est in valle filii Hennom, illam locum sign. cui Silo fontibus irrigatur et est amarus atque nemorosus, hodiè horum probet delicias. Illic autem gentilitatis error omnes protinus occipiet, ut ad capita fontium lucosque amarissimos vietinas immolarent, et omnis præter superstitionis religio servaretur. Idem in Comment. Jer. 19: In valle filii Hennom erat delubrum Baal, et nomen ac (

taphora : instaurari). Ad verbum, sanari, reparari (1).

VERS. 13.—PROPTER OMNES DOMOS, ad verbum omnibus domibus. Alii subaudunt: Idem accedit omnibus

domibus. TECTIS (1). (Planis scilicet in illis regionibus, vid. 2 Sam., 11, 2).

VERS. 15.—INDUABERUNT, id est, indomitam et rebellem reddiderunt. Metaphora à bobus reensantibus jugum.

(1) IN QUARUM DOMATIBUS SACRIFICABERUNT. In axiū tecis altaria luce et astris dedicata fuerant. Hoc igitur scilicet ut expiet Deus, ministrat, sese hujusmodi asces eversorum, atque ad turpissimum Topheth conditionem redactorum, ut loca impura sint, hominum sepultra, denique radicitus eversorum. Flagita, que hic auct. Jeremias, Josie jussu coegerit sunt; ut fieri non potuit, ut ipsa mali radix everseretur. Priore hujus versiculi partem non habebat Hebreus codex, quo S. Hieronymus utebatur; at habent Noster, Septuaginta, et Chaldaeus.

CHAPITRE XX.

4. Et audiuit Phassur, filius Emmer sacerdos, qui constitutus erat princeps in domo Domini, Jeremiam prophetantem sermones istos.

2. Et percussit Phassur Jeremiam prophetam, et misit eum in nervum, quod erat in portā Benjamin superiori, in domo Domini.

3. Cumque illuxisset in crastinum, eduxit Phassur Jeremiam de nervo, et dixit ad eum Jeremias: Non Phassur vocavit Dominus nomen tuum, sed Pavorem undique.

4. Caro haec dicit Dominus: Ecce ego dabo te in pavorem, te et omnes amicos tuos: et corrent gladio iniuriosum surorum, et oculi tui videlunt: et omniū Judam dabo in manu regis Babylonis: et traducet eos in Babylonem, et percutiet eos gladio.

5. Et ab universa substantia civitatis hujus, et omnem laborem ejus, omneque pretium, et cunctos thesauros regum Iuda dabo in manu mimicorum eorum: et diripient eos, et tollent, et duecent in Babylonem.

6. Tu autem Phassur, et omnes habitatores domus tue, ibitis in captivitatem: et in Babylonem venies et ibi morieris, ibique sepeliris tu, et omnes amici tui, quibus prophetasti mendacium.

7. Seduxisti me, Domine, et seductus sum: fortior me fuisti, et invalidisti: factus sum in derisum toti die: omnes subsonant me.

8. Quia jam olim loquer, veciferans iniuritatem, et vastitatē clamito: et factus es mihi sermo Domini in oppribrio, et in derisum tota die.

9. Et dixi: Non recordabor ejus, neque loquer ultra in nomine illius: et factus es in corde meo quasi ignis existens, claususque in ossibus meis: et de feci, ferre non sustiens.

10. Audivi enim contumelias multorum et terrorum in circuitu: Persequimini, et persuadimini eum: ab omnibus viris, qui erant pacifici mei, et custodiens latu mem: si quo modo decipitur, et prevaleamus adversus eum, et consequiamur ultionem ex eo.

11. Mais le Seigneur est avec moi, comme un guerrier invincible; c'est pourquoi ceux qui me persécutent tomberont, et ils n'auront aucun pouvoir contre moi; ils seront couverts de confusion, parce qu'ils n'ont pas compris quel est cet opprobre éternel qui ne s'effacera jamais.

7. Vous m'avez séduit, Seigneur, et j'ai été séduit par vos promesses; vous avez été plus fort que moi, et vous avez prevalu contre moi. Je suis devenu l'objet de leur moquerie pendant tout le jour, et tous me riaient avec insulte;

8. Parce qu'il y a déjà longtemps que je parle, que je crée contre les iniquités, et que je leur prédis une désolation générale. Et la parole du Seigneur est devenue pour moi un sujet d'opprobre et de moquerie pendant tout le jour.

9. Alors j'ai pensé: Je ne nommerai plus le Seigneur, et je ne parlerai plus en son nom. Et en même temps il s'est silencieux au fond de mon cœur un feu brûlant, qui s'est renfermé dans mes os, et je suis tombé dans la langueur, ne pouvant plus en supporter la violence.

10. Car j'ai entendu les malédictions d'un grand nombre de personnes, et la frayer qu'ils tâchent de me donner de toutes parts, en disant: Persécutons-le, persecutons-le tous ensemble. Ceux-là même qui apparaissent vivants en paix avec moi, et qui étaient sans cesse à mes côtés, s'entredisent tous: Tâchons de le tromper en quelque manière que ce soit; tâchons d'avoir l'avantage sur lui et de nous venger de lui.

11. Mais le Seigneur est avec moi, comme un guerrier invincible; c'est pourquoi ceux qui me persécutent tomberont, et ils n'auront aucun pouvoir contre moi; ils seront couverts de confusion, parce qu'ils n'ont pas compris quel est cet opprobre éternel qui ne s'effacera jamais.

12. Et tu, Domine exercitum, probator justi, qui vides renes et cor : videam, queso, ultionem tuam ex eis : tibi enim revelavi causam meam.

13. Cantate Domino, laudate Dominum : quia liberavit animam pauperis de manu malorum.

14. Maledicta dies in qua natus sum : dies in qua peperit me mater mea, non sit benedicta.

15. Maledictus vir, qui annuntiavit patri meo, dicens : Natus est tibi puer masculus : et quasi gaudio latet factum est.

16. Sit homo ite ut sunt civitates quas subvertit Dominus, et non ponit eum : audiat clamorem mane, et ululatum in tempore meridianum :

17. Qui non me interficit a vulva, ut fieret mihi mater mea sepulcrum, et vulvam ejus conceptus aternus.

18. Quare de vulvam egressus sum, ut viderem laborem et dolorem et consumerentur in confusione dies mei ?

TRANSLATIO EX HEBRAEO.

1. Et audiuit Paschur filius Immer sacerdos, (et ipse erat prepositus et dux in domo Domini), Iremeiah propheta tantum verba ista. — 2. Et percussit Paschur Iremeiah prophetam, et posuit eum in carcereum, qui erat in porta Benjamin superiore, qui erat in domo Domini. — 3. Fuit in crastino : eduxit Paschur Iremeiah de carcere, et dixit ad eum Iremeiah : Non Paschur vocavit Dominum nomen tuum, sed Magor Missabib, *id est*, *pavor undique*. — 4. Quia sic dixit Dominus : Ecce ego ponam te in pavorem tibi, et omnibus diligenteribus te : et cetero gladio inimicorum suorum, videntibus oculis tuis ; et omnem Iehudah dabo in manum regis Babel : et traducet eos in Babel, et percutiet eos gladio. — 5. Et dabo omnes opes civitatis hujus, et omnem laborem ejus, et omne pretiosum ejus, et cunctos thesauros regum Iehudah dabo in manu inimicorum suorum : et diripent eos, et tollent eos, et adducent eos in Babel. — 6. Et tu Paschur, et omnes habitatores domus tuae ibitis in captivitatem : et Babel ingrediendis, ibique morieris, et ibi sepelearis tu, et omnes diligentes te : quibus vaticinatus es maledicter. — 7. Seduxisti me Domine, et seductus sum : Fortior me fuisti, et pravaliui : *fui* in derisione omni die, universi ipsi subsannant me. — 8. Quia omni tempore loqueris, vociferor iniquitatem, et vastitatem clamo : quia fuit verbum Domini mihi in opprobrium, et subsannationem omni die. — 9. Et dixi : Non recordabor illius, neque loquar ultra in nomine ejus : et fuit in corde meo tanquam ignis ardens, clausus in ossibus meis : et fatigatus fui ferendo, et non potui. Magor Missabib. — 10. Audiuit enim obtricationem multorum, *diciunt* pavor undique : Annuntiate, et renuntiabitur illud : omnes viri pacis mee, observant claudicationem meam : forte decipietur, et pravelebitur ei, et sumenus ultionem nostram de eo. — 11. Dominus autem mecum *est* tanquam potens fortis : idcirco persequentes me impingunt, et non prevelebut mihi : pudore afficiens vehementer, quia non prosperabuntur, ignorancia perpetua erit illis que oblivioni non tradetur. — 12. O Domine exercitum, qui probas justum, qui vides renes et cor : videam ultionem tuam de eis : tibi enim revelavi causam meam. — 13. Cantate Domino, laudate Dominum : quia liberavit animam pauperis de manu malorum. — 14. Maledictus sit vir in qua natus sum : dies, quia peperit me mater mea, ne sit benedicta. — 15. Maledictus sit vir qui annuntiavit patri meo, dicendo : Natus *est* tibi filius masculus : qui *testificando latrificavit* eum. — 16. Et sit vir ille sic civitates, quas subvertit Dominus, et non ponit eum : audiat clamorem mane, et vociferationem in tempore meridianum : — 17. Quia non interficit me a vulva : et fuissest mihi mater mea sepulcrum meum : et vulvam ejus pregnans perpetuam. — 18. Ut quid de vulvam egressus sum, ut viderem laborem et dolorem, et deficerent in pudore dies mei ?

COMMENTARIUM.

VERS. 1. — Sacerdos, vel *sacerdotis*. Prefos-
tus (1) et dux, vel, *constitutus dux*, id est, princeps
sacerdotum ; secundus ad summum sacerdotem.

(1) ET AUDIUIT PHASSUR, FILIUS (non immediatus, sed vius ex posteris) IMMER, qui (Immer) in prima con-tinutione erat primarius sacerdos, 1 Par. c. 24, v. 14. Sic enim vocat, ut distinguat ab alio *Pashur*, Jerem. 21.14. PRINCIPES, id est, vel, l'caput ordinis sui, nempe *episcopatus* decima sexta, 1 Par., loc. cit. ; vel, 2^a uas e templi prefecitus ; variis enim officiis variis praeficebantur, v. g., *oblationibus*, *cantoribus*, etc. ;

VERS. 2. — IN CARCEREM, *in nervo*. Alii, *in cippo* : sic dicto Hebreacum, quod constaret variis lignis ex adverso coenitibus. In eo erant tria foramina : unum in quo colum immittebatur : et duo in que manus singule vel, 3^o *capitaneum templi*, cui jus erat prehensionis in eis qui in templo delinquebant, ut diximus ad Matth. 26, 47, et Luc. 22, 4. Judicium autem erat penes illum, aut penes sacerdotes solos ; sed penes Synedrium, in quo plerunque multi erant e sacerdotibus. Vide infra 26, 8, 10, 16. (Synopsis.)

Graci verterunt *κατερπιστην*, quod significat fossam profundam, in quam vinci demitti solent. In domo Domini, id est, in septis, sive adiutorio quod pertinebat ad templum ipsum. Non enim hic locus debet intelligi de primo atrii popularis adiutorio, sed de appendicibus atrio populari adiectis post tempora Salomonis. Dicit fortasse *portam superiorem*, quod appendices istae es- sent in loco urbis accisi.

VERS. 3. — VOCANT, id est, mutavit nomen tuum ut voceris posthac, eccl. Sec MAGOR (1), etc., id est, pavor *qui imminebit tibi* per circumut. (Mutatio nomen significat mutationem sortis. (Clericus.)

VERS. 4. — PAVOREM. (Materiam pavoris.) TIBI, id est, domesticis tuis.

VERS. 5. — LABOREM. (Opes labore partas, ut alibi) (2)

VERS. 7. — SEDUXISTI ME, *imponeisti mihi*, q. d. : enim munus prophetandi commisisti mihi, faciem mihi fecisse videris ; polliciter enim fuisti, te nunquam permissum me libidini hostium meorum, quod tamen fecisti. Verba Jeremie deplorantis sortem suam post cruciatum in cippo. Hunc humano spiritu dicit, non divino. Alludere videtur ad illud capituli primi : *Ne formides*, etc. Vox Hebreæ propriè significat verbis persuadere, et simpliciter ad aliquid inducere (vid. Prov. 1, 4) ; unde verterim ego : *Persuasi mihi munus propheticum detracisti*. Et *pravaliui* ; id est, vicisti me (reluctantem) verbis tuis et argumentis (q. d., morem gessi et ideo, etc.).

VERS. 8. — OMNI TEMPORE, etc. Nam ex quo loqueris, clamo vim, et vastitatem inclamo, id est, ex quo tempore prophetare coipi nomine tuo, non desafiasti, idque vehementissime, ita ut cogar, clamare, non alter atque ii qui vociferantur ob violentiam et direptionem. (Clericus) *verit*, *injuriam* et *vastitatem* a Babylonis pronuntiantur. Optima sensu ; nam male habebatur quod ingruentes calamitatis prediceret.)

VERS. 9. — ET DIX : NON RECORDABOR, etc., q. d. : Quandoquidem ergo verbum Domini mihi prohro vertitur, et omnibus diebus vituperor, id est statui, me ejus mentionem ultra non facturum. Sed repressit illam cogitationem metu pœnae a Deo inferenda, sicut Apostolus ait 1 Cor. 9, 17 : *Vescit enim mihi incumbit* ; *ut autem mihi est si non evangelizero*. A quo non abdidit illud Lucani 1, 5, 175, apud Grotium :

(1) NON PHASSUR VOCAVIT DOMINES NOMEN TUUM, sed PAVOREM UNDIQUE. Phassur Hebreacum est oris nigræ, testo S. Hieronymo : vel ex aliis, *incrementum lucis* ; sive *is qui pallorem parit*. Nomen huic mutant Deus, nuncupatque *Magnar missabib*, quas voces S. Hieronymus redit *paucorum undique* ; vel *undicula* ; vel ex Septuaginta et Syro, *migrante*, extorrem, proscriptionem. Phassur captivus Babylonem abductus est. Cum vero Deus nomen Phassur mutatorum dicitur, illud significat, Phassur in posterum niminem futurum terribiliter eum virum, cuius auctoritate et vi territi exteri palellant, sed miserrimum exulum, omnibus contemptissimum. Vide vers. 6. (Calmet.)

(2) QUID PROPHETASTI MENDACIUM. Nempe dicens fieri non posse ut Deus hanc terram relinqueret sine sacerdotibus, prophetis et doctoribus. (Grotius.)

Iratum te, Phabe ferens, nec verbere solo Uteris, et stimulis ; flammisque in viscera mergis. Potui, sub ferre ferre ignem.

VERS. 10. — AUDIVI ENIM, vel certè non reddit rationem proxime precedens versùs, sed alterius qui præcessit ante illum. ANNUNTIASTE, sub, *verbū falsū*, sive falsas ejus prædictiones. RENUNTIABIMUS, sub, *Regi*, uteum perimat. PACIS MÆ. Hobrisimus, quante mihi erant amici. (Vid. Ps. 41, 10.) CAUDICATIONEM MÆ. עֲלֵיכָם, id est, sicubi claudicem, aut titubem inquit. Alii, sum custodes *cōste mæ*, id est, lateris mei ; dientes : *Fort*, etc. DECIPIETUR. (Id est, tibi persuaderi patiatur a nobis, quod ei nocere possit, Clericus. Vid. hic 6.)

VERS. 11. — FORTIS : vel *gigas*, id est, potenter mihi fuit open, vel, *Dominus autem posuit me tanquam gigantem fortem* ; *idcirco*, etc. Non PROSPERABUNTUR (1), vel, *prospér non agent* : suā scilicet spē frustrabuntur. (Vid. Ps. 7, 10.)

VERS. 12. — PROBAS, ad verbum, *probator*, id est, qui examinas rationem vivendi eorum qui sibi justi videntur, et invenis illam à reprehensione alienam non esse, et qui solus inspicis omnia humana arcana. (Vid. Ps. 1, 4.)

VERS. 13. — PAUPERIS, id est, me tenuem et imbecillum hominem. MALORUM, vel *affigentum illum*. Invitat sanctos ad Dei laudem ob liberationem.

VERS. 14. — MALEDICTA (2). (Vid. Job. 5, 3.)

VERS. 15. — FILIOS MASCULOS. Transit ad deploracionem calamitatis priore multò gravioris.

VERS. 16. — ET NON PENITUERIS EUM : vel, *neque mutu sentientiam*. CLAMOREM, sub, *cesorum*, vel *perennium*, per *manc* et *meridiem* intelligit totum diem, id est, totis diebus sit in ea animi perturbatione in qua illi resolunt esse qui urbem incolunt obsidione hostili cinctam : terreatur tota die.

VERS. 17. — INTERFECT (sub, *interfector*, juxta Prov. 18, 1, vel impersonaliter acceperit, Vatabus;) sub, *Deus*. A VULVA (imò *in utero*, ut postulant sequentia. Grot.). ET FUSET, vel, *aut quia non resit*. PRE-

(1) QUESI BELLATOR FORTIS, ut mihi dixit c. 4, 19 : *Et bellatibus adoravimus te*, et non prævalebunt. Vel, et Dominus (sub, dedit, posuit) me quasi fortē bellatorum, et R. David exponit : *Dominus mihi adjutor*, non timebo quid faciat mihi homo, Psal. 47, 6. Quia non intellexerunt opprobrium, quod illis imminent, quodque illis prenuntiavi, et credere noluerunt. Iohannes et R. David sic exponunt. Confundentur, quia non prosperabuntur (id est, quia non videbunt ultionem, quam capere de me volunt), et operientur opprobrio semperito, quod nunquam obliuionis delectatur, ut infra cap. 25, 40. (Maldonatus.)

(2) MALEDICTA DIES IN QUAE NATUS SUM. Justi viri, inquit Kimbi, acerbitate doloris nonnunquam in impatitione labuntur. *Prae amaritudine anima sura* maledicti nequit, cum iam præterierit. Est igitur sensus : *Verè sum homo miser* et *ad calamitatem existens* ; et si diē vel tempori est *describendum*, utique dies illæ maledicta est qui me in has transitum miseras. Eodem fervore accessus animus et exagitatus fertur in nuntium qui patri congratulatus natum indicavit illum. (Monstrus.)

mane iudicium, et eruite vi oppressum de manu calamitantes : ne fortè egrediar ut ignis indignatio mea, et succendatur, et non sit qui extinguat, propter malitiam studiorum vestrorum.

15. Ecce ego ad te habitatricem vallis solida atque campestris, alt Dominus : qui dicitis : Quis percutiet nos ? et quis ingrediatur domos nostras ?

14. Et visitabo super vos iuxta fructum studiorum vestrorum, dicit Dominus : et succendam ignem in salutem eius, et devorabit omnia in circuitu ejus.

TRANSLATIO EX HEBRAEO.

1. Verbum quod fuit ad Irmeia à Domino, quem misit ad eum rex Sideiahu Paschur filium Malciyah, et Sephaniah filium Maaseiah sacerdotem, ut dicerent : — 2. Interroga nunc pro nobis Dominum, quia Nebuchadresz rex Babel predicator adversum nos : si fortè faciat Dominus nobiscum secundum omnia mirabilia sua, et ascendat à nobis. — 3. Et dixit Irmeia ad eos : Sic dicitis ad Sideiahu : — 4. Sic dixit Dominus Deus Israel : Ecce ego converto instrumenta bellicia que in manibus vestris sunt, et quibus vos pugnatis cum rege Babel, et Chasdini, qui obsidet vos extra mūrum ; et congregabo ea in mediu civitatis Iudei. — 5. Et pugnabo vobiscum manu extenuā, et brachio forti, et furore, et indignatione, et ira magna. — 6. Et percutiam habitatores civitatis hujus ; et homines et animalia pestilentiā magnā morientur. — 7. Et postea, dixit Dominus, dabo Sideiahu regem Iudeah, et servos ejus, et populum, et qui remanserint in civitate hēc, à poste, et à gladio, et à lame, in manu Nebuchadresz regis Babel, et in manu inimicorum eorum, et in manu querentium animam eorum, et percutieret eos aī gladii : non ignoraretis eis, nec parcer, neque miserebitur. — 8. Et ad populum hunc dices : Sic dixit Dominus : Ecce do coram vobis viam vitae, et viam mortis. — 9. Qui habitaverit in urbe hac, morietur gladio, fama et peste : qui autem egressus fuerit, et transfigerit ad Chasdini, qui obsidet vos, vivet, et erit ei anima sua, in spoliū. — 10. Posui enim faciem meam contra civitatem haec in malum, et non in bonum, at Dominus : in manu regis Babel debitur, et comburet eam igni. — 11. Et domini regis Iudeah dicit : Audite verbum Domini : — 12. Domini David, sic dixit Dominus : Judicate manū iudicium, et eruite oppressum de manu opprimitis : ne fortè egrediar ut ignis ira mea, et succendatur, et non sit qui extinguat propter malitiam opūrum corūm. — 13. Ecce venio ad te, habitatricem vallis petra campestris, alt Dominus : qui dicitis : Quis descendet contra nos ? et quis ingrediatur habitacula nostra ? — 14. Et visitabo vos iuxta fructum opūrum vestrorum, dicit Dominus : et succendere faciam ignem in sylva ejus : et consumet omnia in circuitu ejus.

COMMENTARIUM.

VERS. 1. — PASCHUR (1). Alius est iste Phasur

(1) MISIT AD EUM REX SEDECIAS PHASSUR FILIUM MELCHEL, ET SEDECIAS FILIUM MAASIE. CUM NABUCHODONOSOR JAM TERTIUM HIEROSOLYMAM obsidione cingeret (primum enim obsidione intermitte coactus fuerat, ut Agyptiorum regi, suppetas ad Hierosolymam ferrent, occurreret). Sedecias clam ad Jeremiam binos hosce missi, qui illum de bellū exiit consulerent. Id altero obsidione, anno mundi 5415, gestum est. Si temporum ordo servetur, præsum caput stamin post 57, et ante 58, et 59, inferendum est. At qui propheticā oracula colligebant, hunc ordinem neglexerat.

Interpretes nonnulli aint, hunc Phassur Melchias filium, alium esse ab eo qui filius Enmer dicitur supra, 20, 4. Id tamen nobis minime probari jam dimicimus. Ferunt apertissime Paralipomena Phassur quemdam Melchias filium e posteris Enmer, è decimā sextā Sacerdotum classe. Idem hic Phassur inferius etiam 38, 1, legitur, qui odium ac similitudinem in Jeremiam pertinacissime tovit. Hic à rege postulavit, ut Jeremiam, eum turbaram in populo auctoeretur, necaret.

Sophonias, Massia filius, summo pontificatu non gaudebat, quod nonnullis visum est, sed secundi tantummodo sacerdotis, atque apud pontificem adjutoriū vicibus fungebatur. Sacerdos secundus, is dicitur apud Jerem. 52, 24, et in libris Regum. Capitā Hierosolymā, hic unā cum Saraiā pontifice captivus Relatalem ad Nabuchodonosorem missus est, ab equo neci dammatus. Hujus fama ad sacerdotalem classem 24, pertinebat. Bis à rege missus ad Jeremiam consulendum fuit. Vide Jerem. 37, 5. Ingenti auctoritate vir fuisse videtur, reguante Sedecias. (Calmet.)

ab eo de quo capite superiore. (Nam iuxta 1 Paral. 24, illa erat viciā decimā sextā, hic verò quinta, Grot.)

VERS. 2. — INTERROGA NUNC, vel Consule, queso, rega. SECUNDUM OMNIA MIRABILIA SUA, id est, fortè mirabilis nos eripet ut solet facere. ET ASCENDAT, ad verbum, et ascendat, id est, recedat, sub. Nabuchodonosor.

VERS. 4. — CONVERTO, vel convertant sub, in ros. CONGREGABEA (id est, efficiam ut urbe irrita, armis vestris crepta alterantur in locum aliquem urbē vestrē, à Chaldais victoribus, Grotius, vel,) congregabo illos, id est, admittant illos in urbem vestram.

VERS. 5. — VOBISCU (2), vel contra vos.

VERS. 7. — ET QUI REMANSERINT, id est, qui evaserint. Acte, 25, ore. Hebrei tribuant gladio os, quod

(1) SIC DICETIS, etc. Vide quā animosa fuit prophetica libertas, quod hoc honorē non fuit mitigata, etc. (Calvinus.)

(2) ET PEGNAO EGO VOBISCU (vel, contra vos) in manu extenuā, nempe per Chaldeos. Verba omnia magnifica. Ego, fame et peste, ut sequentia explicant, Grotius. Ego sum dux bellū; Chaldei, mercenarii mei milites. Opponi hoc pristinis miraculis; q. d. Potentia mea volis est materia terroris, vobis adversa est, etc. Calvinus.

mains du calomniateur celui qui est opprimé par la violence, de peur que mon indignation ne s'allume comme un feu, et qu'elle ne s'embrase, sans qu'il y ait personne pour l'éteindre, à cause du dérèglement de vos affectus et de vos pensées.

15. Voilà que je viens à toi, dit le Seigneur, ô ville qui es située dans une vallée et sur un rocher large et spacieux ; je viens à vous qui dites : Qui pourra nous vaincre, et qui entrera dans nos maisons ?

14. Je vous visiterai, pour vous faire recueillir le fruit de vos œuvres, dit le Seigneur ; je mettrai le feu dans le bois de Jérusalem, et il dévorerait tout ce qui l'environne.

COMMENTARIUM. CAP. XXII.

Latini vocant aciem : ob id etiam gladius dicitur comedere. (Vid. Num. 21, 24.)

VERS. 8. — DO CORAM, etc. (id est, propone vobis), VIAM VITE (1), etc., id est, rationem quā vivetis, aut moriendimi.

VERS. 9. — QUI HABITAVERIT. Qui remanserit. IN SPOLIUM. Hebr., tanguum spoliū, sub. amplū, id est, tam gaudebunt de vitā suā servat, quām li letantur qui ē bello aliquo ampla spolia referunt.

VERS. 10. — POSU ENIM, etc. Ponere faciem suam contra urbē aliquam in malū, pro, maligno et iniicio vultu eam aspicere, statueret perdere cum urbē (2).

VERS. 12. — MANE, q. d. : O servi regis Juda qui est

(1) ECCE EGO DO CORAM VOBIS VIAM VITE, ET VIAM MORTIS, q. d. : Do vobis optionem vite et mortis, atque rationem proponi, ac medium unum, quo vivere possitis ; aliud, quo mortem accersitis : scilicet, si vultis vivere, tradite vos Chaldeo ; si repugnetis, obsidionem in urbe sustinendo, peribitis gladio, fame et peste. Si ergo percais, id vestre culpe et inobedientia : ascribebit, nec me crudelitas accuset. Itaque manum in urbe, et obliteri, erat via mortis ; confugere autem ad hostes, erat via vita ; q. d. Tam male vobis agetur, ut non possitis salvari, nisi per hostes : ut non possitis mori, nisi per capitulationem ovadie.

Tropolog., via vita, est studium virtutis et legis Dei : nō mortis, est peccatum, ac legis et voluntatis Dei pravaricatio. Utramque concionatores sep̄ populo ob oculos ponant, ut, cum multi sint vocati, pauci electi, cumque multi ingrediatur via mortis, pauci vultu vita : quisque amans salutis sue, satagat eum pauci fugere de incendo Sodome, et quasi spoliū liberare et salvare animam suam, ut per viam vita, ad vitam beatam et aeternam evadat.

Secundo, et magis appositum : nō vita est, subdere se cruci a Deo immisso : via mortis est, id reniti et obliterari. Unde Christus ait Matth. 10, 25 : Si quis vult post me venire, abnegat semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me : qui enim vult erit animam suam salvare facere, perdet eam : qui autem perdidit animam suam propter me, inueniet eam. Idem ait St. Joan. cap. 12, v. 25. (Corn. a Lap.)

(2) DOMINI REGIS JUDA, Sedecias, matr, uxoris, filii ejus. (Grotius.)

CAPUT XXII.

1. Hec dicit Dominus : Descende in domum regis Juda, et loqueris ibi verbum hoc,

2. Et dices : Audi verbū domini, rex Juda, qui sedes super solium David : tu et servi tui, et populus tuus, qui ingrediuntur per portas istas.

3. Hec dicit Dominus : Facite iudicium et justitiam, et liberate vi oppressum de manu calomniatoris : et adveniam, et populum et viduam nolite contristare, neque opprimatis iniquū : et sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto.

4. Si enim facientes feceritis verbum istud : ingredierentur per portas domū hujus, reges sedentes de genere David super thronū ejus, et ascendentes currit, et equos, ipsi et servi et populus eorum.

5. Quod si non audieritis verba haec, in metempsis juravi, dicit Dominus, quia in solitudinem erit dominus haec.

6. Quia haec dicit Dominus super domum regis Juda :

de stirpe Davidis, fert sententias vestras manē, id est, sobri et jeuni : cavere ne per ebrietatem corruptis iudicia. Eruire, vel liberare. Ne forte, etc., id est, ne graviter succenseam. OPERUM EORUM (1), operum vestrorum. Pronomen tertiae personae, pro se-
cunde.

VERS. 13. — AD TE, vel, contra te venturus sum. HABITATRIX VALLIS PETRE CAMPESTRIS, quā habitas in valle, in petrā, in planitie. Jerusalem erat sita in rupe, iuxta quam erat vallis ; circum erant planities, post planities erant montes ; et hic erat situs urbis naturā multissimum : ac si dicat : Ne fidas huic loco quāquam naturā munito : nam mittant hostes qui te perdent. (Vid. 2 Sam. 5, 9.) DESCENDERET, id est, casta metabitur, q. d., qui auderet nos oppugnare ? (Pagninus, confringet nos : deduxit à cathath, contritus fuit) (2).

(1) JUDICATE MANE JUDICIUM, ET ERUITE VI OPPRES-
SUM DE MANU CALUMNIANTIS. Illud (Judicate manē judi-
cium). B. Hieron. sic intelligit : Invocate, inquit, manē iudicium, non in tenebris iuliquitatis ; sed in luce justitiae. Secundum quam expositionem (manē), si-
gnificat lucem justitiae. Sed puto Hieronymum in eā expositione
magis indulisse metaphora, quā sensum litteralem
reddidisse. Manē enim in Scripturā sacri frequentissi-
mum ponitur pro eo quod est sedulū, diligenter,
summo conatu et studio. Nam opus illud quod maximē
nobis cordi est, primā luce aggredi solenus. Sic Isate
50: Erigit manē, mane erigit mihi aures, id est, fre-
quent et diligenter in aures mihi instillat Dominus
veram doctrinam, ut eo loco dictum est. Ita et hic :
Judicate manē iudicium, id est, summo studio, et
intentione animi iudicete iudicium verum. (Esius.)

(2) VISITABO, id est, reddam vobis secundum opera
vestra, aut, fructum eorum que seminassis. Nam
qui seminaverit homo, haec et metet ; ad Galat. 6, 8.
In SALTO EUS, id est, in sylva. Sylva autem per
metaphoram vocat ipsum domorum frequentiam et
distractam. Alii putant aliquid ad dominum Salinis
Liban, quam Salomon adificavit, 3 Reg. 7, 2. R.
David, et Jonathas putant salutem vocari circumvicias
urbes, que quasi sylva cingebant Jerusalem : quem
sensus confirmant verba que sequuntur : Et devorabit
omnia in circuitu ejus. (Maldonatus.)

CAPUT XXII.

4. Voici ce que dit le Seigneur : Descendez dans la maison du roi de Juda, et vous lui parlerez en ces termes :

2. Ecoutez la parole du Seigneur, roi de Juda, qui êtes assis sur le trône de David : écoutez-la, vous et vos serviteurs, et votre peuple, qui entrez par les portes de la maison royale.

3. Voici ce que dit le Seigneur : Agissez selon l'é-
quité et la justice, et délivrez de la main du calomniatoris
et adveniam, et populum et viduam nolite con-
tristare, neque opprimatis iniquū : et sanguinem in-
nocentem ne effundatis in loco isto.

4. Car, si vous vous conduisez de cette sorte, on
verra passer par les portes de ce palais des rois qui
seront de la race de David, qui s'assiéront sur son
trône, et qui monteront, eux et leurs serviteurs et
leurs peuples, sur des chariots et sur des chevaux :

5. Si vous n'écoutez point mes paroles, je jure par
moi-même, dit le Seigneur, que ce palais sera réduit
en un désert.

6. Car voici ce que le Seigneur dit de la maison
du roi de Juda : Tu es devant moi comme Galaad,